

12 L'OPINIÓ

Eleccions als Estats Units: quin marge de confiança manté el canvi d'Obama?

Quant temps ens pot fer esperar un líder polític al poder fins a fer realitat el canvi? Aquesta és la qüestió de més ampli abast que els nord-americans intentaran resoldre en els comicis presidencials del proper novembre. Des de la sortida d'escena de George Bush el 2008, els aspirants a la presidència han mirat d'obrir-se pas, amb major o menor èxit, fent albirar a la població aquest "canvi" a través de visions profuses, sempre amb la crisi econòmica i la recessió com a teló de fons.

Fa quatre anys, Barack Obama va guanyar les eleccions per la seva crida a transformar profundament les bases de la política i la societat nordamericanes, amb una major igualtat com a divisa. Per al Tea Party, l'àmplia i heterogènia plataforma ultraconservadora que ha fagocitat una part del Partit Republicà, el "canvi" vol dir el retorn a uns valors que atribueixen, fent un gran exercici d'imaginació, als pares fundadors de la nació, de finals del segle XVIII: estat reduït a la mínima expressió, combat contra la tirania fiscal i supremacia de la religió en la vida pública (en flagrant contradicció amb la separació constitucional entre Estat i fe). Les tendències als Estats Units sovint són indicadores del què s'obre pas en la resta de societats actuals, marcades com més va més pel pes de la imatge i la volatilitat de les fortunes polítiques: davant la nova cita electoral del novembre d'enguany, el món està pendent de possibles respostes generalitzables a d'altres horitzons geogràfics.

Durant l'últim any, una anàlisi darrera l'altra han destacat el balanç magre en economia que el president sortint hauria de fer valer per defensar la seva reelecció. El país no ha acabat de deixar enrere l'espectre de la recessió iniciada el 2008 amb la crisi de l'habitatge i del mercat hipotecari i que va derivar en una forta caiguda del consum. La recuperació està creant molt pocs de treball. Una de les qüestions insígnia de la legislatura, la reforma de la cobertura sanitària (el que alguns coneixen com a *Obamacare*) no ha brillat el suficient degut als condicionants i matisos introduïts durant un tràmit parlamentari turbulent. Com a conseqüència, una part de l'opinió pública favorable va acabar defensant-la més aviat amb la boca petita. En l'àmbit exterior -que normalment no ajuda en les perspectives electorals però que en canvi les pot destorbar molt- l'execució extrajudicial i extraterritorial d'Ossama Bin Laden fa que no es discuteixin les credencials internacionals del president, però no suma punts de manera significativa.

Als republicans, en comunió amb l'activisme encès del Tea Party, se'ls presentava doncs un terreny abonat per minar la campanya per a la reelecció del president fins i tot abans que aquesta comencés. Només els calia -pensaven- construir un candidat sòlid. La persona emergent del moment, Mitt Romney, prenia avantatge davant dels altres candidats a les primàries, transmutant els seus handicaps en actius. Fins fa poc, era impensable que el vot conservador posés les seves esperances en un mormó, en un país on el terme "christian" no inclou tampoc els catòlics, sinó només els protestants. La marea anti-Obama, alimentada per un odi visceral cap a la seva persona més que no pas cap a la seva acció de govern, ha fet que molts votants del protestantisme conservador estiguin ara disposats a creuar aquesta barrera. Romney podia

presentar-se com empresari de prestigi i com a gestor d'èxit dels Jocs Olímpics d'Hivern de Salt Lake City, capital de l'estat d'Utah, on els mormons formen una gran majoria. Se'l podia presentar també com a governador pragmàtic del molt liberal (llegeixi's, en llençatge dels EUA, "esquerranós") Estat de Massachussets, una vocació amb tradició familiar, ja que el seu pare fou governador de Michigan. Que a més el progenitor hagués nascut en el si d'una comunitat mormona a Mèxic o que ell mateix i la seva dona haguessin estat missioners a França en la primera joventut semblava impedir, de manera senzilla, que el flanc internacional quedés descobert.

Sorprenentment per a alguns, l'empat tècnic de les enquestes, que Romney havia de trencar al seu favor a mesura que s'anessin sabent més detalls biogràfics, s'ha anat desfent amb un tombant ben diferent. Durant l'estiu, Obama guanyà terreny de manera lenta però segura en les expectatives de vot. En l'instant de la nominació de Romney, un discurs massa ben reeixit de la seva dona i un de massa estrany de l'actor republicà Clint Eastwood (que va establir un diàleg amb una cadira buida, un "Obama invisible", durant el doble del temps que tenia assignat) van manllevar al candidat l'apoteosi tan perseguida. Obama, en canvi, va sortir netament reforçat de la convenció demòcrata, aconseguint marcar el guió de la campanya d'aleshores en endavant.

Què havia passat? Hi hem de veure potser un efecte de la campanya d'anuncis de televisió especialment ben encertada que els demòcrates van llançar a mitjans de l'estiu per qüestionar la figura de Romney? Tot i que la campanya republicana ha rebut donacions en nivells inèdits (amb la del promotor d'Eurovegas a Espanya, Samuel Adelson, com a rècord històric absolut), molts dels compromisos no es podien gastar fins a després de la nominació, i això explicaria la debilitat del contraatac. O és potser sobretot que l'equip de campanya ha estat incapaç d'explicar qui és en realitat el candidat, d'entre tota la combinatòria de possibilitats? Romney ha abundat en comentaris erràtics i poc encertats, ha mostrat una certa rigidesa en el gest, i no s'ha pogut treure de sobre l'etiqueta de plutòcrata que els demòcrates han aconseguit col·locar-li. Ha exhibit poc la seva experiència com a governador, després d'haver de passar de puntetes per sobre dels debats sobre un Obamacare amb massa semblances amb el pla que el propi Romney havia introduït a Massachussets, substancialment més generós i "progressiu" en comparació amb la situació a la resta d'Estats. Propis i contraris han criticat la campanya per no ser capaços de d'exploitar les possibilitats narratives del personatge, justament quan calia abandonar el flirteig amb les posicions del Tea Party per fer-se amb les primàries i "recentrar-se" de nou, ara a l'encontre d'una suposada gran majoria moderada.

Un cert desori entre les files republicanes tampoc l'ha ajudat: Todd Akin, membre de la cambra del representants i candidat al senat per Missouri, va encendre totes les alarmes tocant una de les qüestions sempiternes de la lluita bipartidista nord-americana: l'avortament. Akin va afirmar que les dones víctima d'una violació "autèntica" (sic) no queden embarassades perquè el cos té maneres d'evitar-ho. Malgrat les crides de molts notables republicans, Akin no va renunciar a la seva candidatura.

Romney va buscar un revulsiu escollint Paul Ryan com al seu vicepresidenciable: aquest era pràcticament la única opció que podia fer si volia casar les simpaties del Tea Party amb un perfil de rigor agradable al condervadurisme de tall més clàssic. La reputació de Ryan com a ideòleg contra la pressió fiscal era tan gran que amenaçava fins i tot d'eclipsar el propi candidat a president. Al final va tenir aquest efecte i el seu contrari, en l'espai de pocs dies: el ticket presidencial es va veure immers en una tempesta sobre la veracitat de moltes de les dades amb què il·lustraven els seus discursos. La comprovació de fets i dades (fact-checking) és una activitat altament sistematitzada als Estats Units, però la campanya de Romney va voler defensar-se dient que en una campanya electoral és més important com es diuen les coses que el què es diu en realitat, i que no sempre es pot controlar "la veritat". Es perseguia, sens dubte, connectar amb una certa tradició d'anti-intel·lectualisme que existeix en la cultura política nord-americana. Tot i que Sarah Palin en la darrera campanya va posar el llistó a l'abast, en aquesta ocasió l'opinió publicada es va mostrar força d'acord en què el tàndem republicà en feia un gra massa. A la controvèrsia s'hi va barrejar la sorprenent reiteració de vaguetats i eslògans de poc calat dels discursos

Romney ha abundat en comentaris erràtics i poc encertats, ha mostrat una certa rigidesa en el gest, i no s'ha pogut treure de sobre l'etiqueta de plutòcrata que els demòcrates han aconseguit col·locar-li

de Ryan, cosa que van desinflar la seva reputació experta.

Fins al moment d'escriure aquest text, un dels episodis més dramàtics per a la campanya de Romney ha estat la difusió d'un vídeo per part de la publicació *Mother Jones* en què Romney menysprea el 47% dels americans, caracteritzant-los com a votans captius d'Obama per la seva dependència dels subsidis i per no pagar impostos. Els atacs de totes bandes no es van fer esperar. Romney va voler matissar les seves paraules, que havien estat enregistrades d'amagat, però no es va disculpar. A Obama només li va caldre dir poc després que el president dels Estats Units "ha de governar per a tots".

El comentari desafortunat de Romney il·lustra un fet significatiu: existeix la percepció d'un enrocament dels dos electorats. La victòria es jugarà per un marge molt estret, no tant pels perfils dels candidats, com per la transformació de les dues subcultures polítiques -la republicana i la demòcrata- en dos compartiments estancs on cada vegada és menys la gent que es planteja canviar de camp (swing voters). Les fluctuacions de vot corresponen cada vegada més a les alteracions del paisatge demogràfic. El vot blanc treballador de classe baixa-mitjana potser defuig els demòcrates, però en canvi l'augment de dones amb estudis superiors i de les minories asseguren un suport fidel de recanvi. En qualsevol cas, les estratègies electorals es basen més en convèncer els afins a cada espai de què no es quedin a casa el dia de les eleccions més que no pas convèncer els de l'altre bloc de que canviïn de camp.

Si Obama finalment guanya la reelecció, es posarà de manifest el valor que té en política el voler obtenir suport i governar de manera coherent amb els propis valors, sense haver de fer desplaçaments incessants en l'eix dreta-esquerra per mirar de seduir una gran massa de votants hipotèticament "centrada". Obama va derrotar el 2008 candidats molt més versàtils que ell -primer Hillary Clinton i després John McCain- persuadint l'electorat que des de les seves conviccions de progrés treballaria per una gran majoria. Així, molts dels seus votants van confiar en ell sense identificar-se exactament amb la seva posició en l'espectre ideològic.

Si Romney fracassa, els republicans s'hauran de preguntar per què han optat durant dues eleccions seguides per candidats amb fama de "moderats", i que han de fer malabarismes per connectar amb unes bases galvanitzades pels discurs ultra de comentaristes com Rush Limbaugh i per encaixar en una oligarquia dirigent que els menysprea per haver anat massa temps per lliure. Palin hauria pogut convertir-se en la icona que busca la dreta, però no ha arribat a donar el pas de presentar-se aquesta vegada: estem potser davant d'un cas en que l'anti-intel·lectualisme no pot amagar una manca d'aptituds massa patent?

Sigui quin sigui el resultat de les eleccions, hem de concloure que Obama no ha esgotat el seu capital de confiança de l'opinió pública nord-americana. Es tracta potser, hores d'ara, d'una confiança temperada pel convenciment creixent que un representant electe no és un superheroi que pugui desfer de la nit al dia els designis i conxorxes de poders corporatius que no acudeixen a les eleccions, i que, al capdavall, la crisi no la va causar ell, però s'ha trobat amb la difícil tasca de redreçar-la.

Davant una situació econòmica que convida poc a l'optimisme, el que condensa encara les esperances dels més desfavorits, de les minories i de la gent de progrés és l'efecte perdurador de la política icònica de 2008. D'aquella catarsi que m'atreviria a qualificar de "cultural", en el sentit més ampli de la paraula, prové el marge de confiança actual. Una part important de l'electorat sembla entendre que l'única manera que el canvi pugui ser efectiu és que aquesta revolució cultural no s'aturi, sota una nova empenta, encara que el seu vigor sigui ja tot un altre. Si la seva aura no s'ha esvaït -almenys no del tot- és perquè Obama ha tingut el zel de fer coincidir qui diu que és amb el que fa, de projectar una sola imatge d'ell mateix, enlloc de moltes. Aquesta coherència, l'electorat l'agraeix i la recompensa.

La victòria es jugarà per un marge molt estret, no tant pels perfils dels candidats com per la transformació de les dues subcultures polítiques -la republicana i la demòcrata- en dos compartiments estancs